

статі. Лише взаємна повага і доброзичливість від одного до іншого може знизити «градус» агресії і жорстокості спочатку у сім'ї, а потім у суспільстві, що в свою чергу посприє зниженню насильства за ознакою статі.

Список використаних джерел:

1. Бухтіярова І.Г. Особливості генезису гендерного насильства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2020. Випуск 2. С. 73-76.
2. Насильство в сім'ї. Як захистити себе та родину. URL: <https://www.medcv.gov.ua/archives/18194>
3. Гендерне насильство: що? де? коли? URL: <https://gurt.org.ua/>
4. Гендерне насильство. URL: <https://uk.wikipedia.org>.
5. Гендерне насильство: між злочином і звичаєм. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua>. Maierchuk_Henderovane_nasylstvo_mizh_zvychaiem_i_zlochynom.pdf
6. Як українські чоловіки ставляться до гендерних стереотипів і насильства щодо жінок. URL: <http://thedevochki.com/>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Ірина ГЛОВЮК, професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Для реалізації позитивних зобов'язань держави у сфері захисту постраждалих від домашнього насильства Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6.12.2017 року було внесено зміни до ст. 194 КПК України, згідно з якими в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька обмежувальних заходів. З урахуванням позиції ОП ККС ВС від 12 лютого 2020 року у справі № 453/225/19 (злочином, пов'язаним із домашнім насильством, слід вважати будь-яке кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого свідчать про наявність у діянні хоча б одного з елементів (ознак), перелічених у ст. 1 Закону № 2229-VIII, незалежно від того, чи вказано їх в інкримінованій статті (частині статті) КК як ознаки основного або кваліфікованого складу

злочину), відповідні обмежувальні заходи можуть бути застосовані у кримінальному провадженні не лише за ст. 126-1 КК України.

Попри безсумнівну важливість цих норм, законодавець у деяких формулюваннях не забезпечив юридичну визначеність: зокрема, у питаннях прийняття рішення про застосування таких заходів та учасника, до якого вони застосовуються, використання у кримінальному провадженні матеріалів, отриманих під час здійснення адміністративної діяльності у частині діянь кривдника, на що вже вказувалося у літературі [1; 2, с. 37].

Актуальним у зв'язку з цим є аналіз судової практики стосовно обмежувальних заходів, які, без сумніву, мають характер правообмежень.

Найперше слід звернути увагу на те, що є думка, що «на відміну від обмежувального припису, що видається в цивільному провадженні, запобіжні заходи, що застосовуються в кримінальному провадженні на підставі ч. 6 ст. 194, не потребують проведення оцінювання ризиків чи заяви постраждалої (потерпілої) особи» [3, с. 130]. Проте, з нею неможливо повністю погодитися, адже, по-перше, обмежувальні заходи не є самі по собі запобіжними заходами, оскільки застосовуються як додаткові обов'язки (на що прямо вказує формулювання ч. 6 ст. 194 КПК України: крім обов'язків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька таких обмежувальних заходів); по-друге, при застосуванні запобіжного заходу оцінка ризиків, виходячи із положень ч. 1 ст. 194 КПК України та ч. 2 ст. 177 КПК України, є обов'язковою, за їх відсутності застосування запобіжного заходу суперечитиме положенням КПК України.

Крім того, проблемою є те, що у кримінальних провадженнях щодо злочинів, пов'язаних із домашнім насильством, застосовуються лише додаткові обов'язки, передбачені ч. 5 ст. 194 КПК України (хоча нерідко із заборonoю спілкуватися із потерпілою), і не застосовуються обмежувальні заходи [4-6]. Це викликає питання стосовно доречності обрання правообмежень, адже для специфіки захисту потерпілих від злочинів, пов'язаних із домашнім насильством, більш доречними є саме обмежувальні заходи, які за своєю природою є спеціальними та націлені саме на особливості захисту потерпілих від злочинів, пов'язаних із домашнім насильством. Тим більше, що ст. 52 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) передбачає, що сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб компетентним органам надавалися повноваження видавати приписи в ситуаціях безпосередньої небезпеки про те, щоб особа, що вчинила домашнє насильство, звільнила місце проживання жертви або особи, яка знаходиться в ситуації ризику, на достатній період, та заборонити правопорушнику заходити до місця проживання жертви або особи, яка знаходиться в ситуації ризику, або контактувати з жертвою або особою, яка знаходиться в ситуації ризику. А у випадках застосування додаткових обов'язків, а не

обмежувальних заходів, пріоритет віддається дієвості кримінального провадження, а не захисту потерпілих, хоча відповідні інтереси не є конкуруючими. Більше того, був випадок, коли судом в рамках окремого провадження було встановлено обмежувальний припис строком на шість місяців, особа порушила заходи тимчасового обмеження, і вже у кримінальному провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1, ст. 309-1 КК України до неї як до підозрюваного обмежувальні заходи за ч. 6 ст. 194 КПК України застосовані не були [5].

Є приклади, де додаткові обов'язки та обмежувальні заходи логічно поєднуються (хоча, виходячи із формулювань ч. 6 ст. 194 КПК України, застосування обмежувальних заходів можливо і за відсутності додаткових обов'язків) [7].

Є ухвали, якими на підозрюваного, обвинуваченого покладаються обов'язки із визначенням умов спілкування: утримуватися при спілкуванні з потерпілою ОСОБА_2 від нецензурної та образливої цензурної лексики [8]; утримуватися при спілкуванні з потерпілою ОСОБА_2 та свідками ОСОБА_3, ОСОБА_4 від нецензурної та образливої цензурної лексики, а також дотримуватися тиші відповідно до вимог ст.24 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [9; 10]; утримуватися від спілкування з потерпілою ОСОБА_2, в стані алкогольного сп'яніння [11].

При покладенні обов'язку щодо заборони наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин, цікавим є те, що є приклади заборони наближення на 50 метрів [7], і на 200 метрів [12]. Проте, з ухвал складно зрозуміти, чому саме обрано таку відстань.

Є приклад застосування рішення про визначення способів участі батька у вихованні та спілкуванні з дітьми при вирішенні питання про застосування обмежувальних заходів [13]. Тобто такому рішенню було надано характер преюдиції, хоча, по-перше, навіть за умови визнання цього рішення преюдиціальним, таке преюдиція є необов'язковою у кримінальному провадженні; по-друге, характер вирішуваних питань стосовно участі батька у вихованні та спілкуванні з дітьми та стосовно застосування обмежувальних заходів є різним; по-третє, судячи з ухвали, частина інкримінованих підозрюваному діянь вчинялася у присутності дітей («18.09.2020 близько 17 год. 42 хв., ОСОБА_1, перебуваючи біля будинку № 4 по вул. Тимофіївській у м. Вінниці, знову почав умисно вчиняти відносно ОСОБА_2 економічне, фізичне та психологічне насильство, а саме: застосовуючи фізичне насильство у виді обмеження волі ОСОБА_2 шляхом стискання її рук, забрав належний ОСОБА_2 мобільний телефон марки «Samsung» серії «Note 8» моделі «SM-N905F/DS» об'ємом пам'яті 8/64 Гб, вартість якого згідно висновку судово-товарознавчої експертизи № 6799/20-21 від 09.10.2020

становила 9900,00 грн., в присутності ОСОБА_2, малолітніх ОСОБА_3 та ОСОБА_4 розбив його шляхом удару по бордюру та в подальшому залишив місце вчинення кримінального правопорушення, забравши вказаний телефон з собою» [13]).

Отже, практика застосування ч. 6 ст. 194 КПК України показує деякі складнощі та різне розуміння призначення обмежувальних заходів. Як видається, це обумовлено відносною новизною застосування відповідних норм КПК України та законодавства щодо запобігання домашньому насильству.

Список використаних джерел:

1. Зіньковський І. П. Питання оновлення нормативної регламентації заходів забезпечення кримінального провадження Законом України від 6.12.2017 р. Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage: proceedings of International scientific and practical conference (Arad, January 25-26, 2019). Arad : Izdevnieciba "Baltija Publishing". Р. 512-515.
2. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження: доктрина і практика : монографія / І. П. Зіньковський, І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 420 с.
3. Пашковська М., Федоровська Н. Правові особливості винесення обмежувального припису. Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству: матеріали міжнародного круглого столу (27 вересня 2019 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. С. 127-131.
4. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88901199>
5. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87668131>
6. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87625378>
7. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85516351>
8. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89834856>
9. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83935253>
10. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85120924>
11. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90022453>
12. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92811952>
13. ЄДРСР, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92637526>